

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Moralske Tanker (DK)

Citation: Holberg, Ludvig: "Moralske Tanker", i Holberg, Ludvig: *Moralske Tanker*, udg. af F.J.Billeskov Jansen ; Jørgen Hunosøe , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1992, s. 415. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg13val-shoot-idm139659560145808/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Moralske Tanker

- Ord ere disse*: i Lactantius' (se n.t.s. 191) referat citeret af Bayle, *Dictionnaire*, art. Pauliciens, note E.
- 217 *imponerer*: pålægger. – *Necessitet*: nødvendighed. – *habileste*: dygtigste. – *impeccabiles*: lat. fri for synd og forseelse. – *Wholaston*, William Wollaston: *The Religion of Nature delineated* (1722), Section V, Proposition VII. – *møde*: indtræffer.
- 218 *supponerer*: forudsætter. – *Hørforsuden*: desuden. – *Figt-Skole*: fægteskole. – (*Tegn af*) *Raisons*: sund fornuft, billighed, rimelighed. – *Pagina*: lat. side. – *Persvasion*: overbevisning. – *à priori*: lat. fra det tidligere. – *disse Argumenter*. H. mener ikke Wollaston's, da Bayle døde 1706, men enten lignende argumenter fremsat af Bayles samtidige el. argumentationen umiddelbart foran citatet.
- 219 *jeg (...) haver vist*: i det foregående kapitel. – *den Rotendamske Philosophus*: Bayle var bosat i R. fra o. 1680. – *Origenismus*: læren om de fordømtes indskrænkede straf, modsat en evig fortabelse. Efter den aleksandrinske kirkefader Origenes (o. 185-o. 251).
- 220 *Nomina* (...): Dyders, lasters navne skiftes ofte som folks, tidens og stedets forhold er. – *adskillige*: forskellige, vekslende. – *Gravitet*: alvor. – *Republique*: stat, samfund. – *Superstition*: overtro. – *Virtutes locales*: lat. lokale dyder. – *Adkomst*: rigtighed. – *vice versa*: lat. omvendt, modsat. – *Zirath*: pry, udmærkelse. – *Modestie*: beskedenhed. – *Peenhed*: snerpethed. – *reprimerede*: hæmmet, forhindret. – *en vis Skribent*: Blackmore, ovf. s. 153.
- 221 *succæderer*: efterfølger. – *Tiberius* (42 f.Kr.-37 e.Kr.): rom. kejser 14-37. – *Caligula*: se n.t.s. 129. – *med (...)* og: tilligemed (...) også. – *det Asmonaiske Hhus*: jød. præsteslægt, også kaldet makkabæerne. Dens magt blev brudt ved kong Antigonos' henrettelse år 37 f.Kr., hvorefter *Herodes* (den Store) blev konge i Palæstina. – *grandseende*: nøjeregnende. – *Jacob I*, James I (1566-1625): konge af England og (som James VI) af Skotland. – *delicat*: forfintet.
- 222 *Publici*: folks, almenhedens. – *comparaison*: sammenligning. – *Plutarchus*: i afhandlingen Om overtro, kap. XI i Jacques Amyots oversættelse. H. har rimeligvis citatet på anden hånd. – *censurerede*: kritiseret, dadlet. – *Quaerter*: nåde, pardon. – *Jansenius*, Jansen, Cornelius (1585-1638): flamsk teolog, hvis bog *Augustinus* (1640) bekæmpedes af paven og jesuiterne, har en stor artikel i Bayles *Dictionnaire*, men B. tager sig i vare for at sige, at J. fører samme lære om nåden som A. – *Dioeletianus* (245-316): rom. kejser. – *Julianus*: se n.t.s. 304. – *Ludovicus Plus*, Ludvig den Fromme (778-840): frankisk-rom. kejser. – *Munke-Kroniker*: historiske skrifter forfattet af munke. – *Friederich den Anden*: ty. kejser 1215-1250. – *Acidum*: lat. syre; symbol på hidsighed. – *Alkali*: base, stof med evne til at neutralisere syre, symbol på kulde, ro, besindighed. – *Procopius*, Prokopios (d. ca. 560 e.Kr.): byzantinsk jurist og historiker. Hans *Anecdota* (et *sædeles* [dvs. særligt, specielt] *Skrift*) er et tendentiost angreb på kejser Justinian og hans dronning.